

Романенко Катерина Олександрівна

Студентка групи СПм-1-14-2.0д, VI курс, спеціальність «Соціальна педагогіка»

amruna@ukr.net

Науковий керівник

Снітко Марина Аркадіївна

кандидат педагогічних наук, викладач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка

m.snitko@kubg.edu.ua

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА З ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК БЕЗПЕЧНОГО СПІЛКУВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

Анотація. В статті визначено навички формування безпечного спілкування учнівської молоді в соціальних мережах. На аналізі проведеного теоретичного дослідження обґрунтовано соціально-педагогічні навички формування у учнівської молоді безпечного спілкування в соціальних мережах.

Ключові слова: Інтернет-мережа; учнівська молодь; соціальна мережа; безпечне спілкування; навички.

Актуальність та доцільність дослідження. У сучасному суспільстві все більшого розвитку набуває Інтернет. Учнівська молодь, перебуваючи в Інтернеті, значну кількість часу проводить у соціальних мережах. За допомогою соціальних мереж юні користувачі можуть спілкуватися з друзями та знайомитися з новими людьми, ділитися своїми тривогами та переживаннями, які виникають у реальному та віртуальному житті, обговорювати проблеми, які їх турбують, завантажувати та переглядати відео та фото різноманітного змісту, організувати та проводити своє дозвілля. Наявність великої кількості електронних гаджетів, що підтримують доступ до Інтернету, дозволяє молоді користуватися соціальними мережами у будь-якому зручному місці: вдома, на вулиці, у навчальних закладах, під час прогулянок тощо. Однак учнівська молодь не усвідомлює наявності ризиків, на які вона може наражатися у соціальних мережах: велика кількість спаму та сайтів з «дорослим» контентом, розповсюдження відео та фото порнографічного змісту; спілкування з користувачами, які в реальному житті можуть мати асоціальну поведінку тощо.

Результати Всеукраїнського широкомасштабного дослідження «Рівень обізнаності українців щодо питань безпеки дітей в Інтернеті», проведеного у 2011 році у рамках програми Microsoft «Партнерство в освіті» кафедрою

превентивної роботи та соціальної політики ЮНЕСКО в Україні, засвідчили, що 52% дітей використовують Інтернет для спілкування у соціальних мережах; 46% залишають свій номер мобільного телефону; 44% респондентів знаходяться у потенційній зоні ризику, розміщуючи іншу особисту інформацію; 24,3% опитаної молоді вже були в ризикованих ситуаціях та зустрічалися з віртуальними друзями у реальному житті [7].

Розвиток Інтернет-мережі та користування нею у повсякденному житті учнівською молоддю призвело до вивчення проблеми формування навичок безпечної поведінки під час спілкування у соціальних мережах як на міжнародному, так і на загальнодержавному рівнях. Так, уперше на міжнародному рівні до проблеми злочинності в Інтернет-просторі звернулися 23 листопада 2001 року в Будапешті, підписавши Конвенцію про кіберзлочинність. В Україні Конвенція була ратифікована 7 вересня 2005 року, а набрала чинності 1 липня 2006 року. Після підписання Конвенції в Україні приймається Закон «Про захист суспільної моралі» (від 20 листопада 2003 року), який встановлює правові основи захисту суспільства від розповсюдження продукції, що негативно впливає на суспільну мораль [5].

Нині дослідниками активно вивчаються проблеми впливу глобальної інформатизації на особистість. Так, вивченню проблем спілкування учнівської молоді в соціальних мережах займалися Є.Белінська, А.Войскунський, Ю.Горьавський, які вивчали особливості спілкування у соціальних мережах. Зарубіжними та вітчизняними науковцями (М.Гофф, С. Дудник, А.Жичкіною) досліджувалися особливості впливу Інтернет-середовища на формування поведінки учнівської молоді. У працях (В. Мураховського, Д. Петрова, Н. Петрової, С. Симоновича) аналізуються засоби віртуального спілкування (електронна пошта, форуми, чати, соціальні мережі тощо). Характеристиці окремих аспектів спілкування в Інтернет-мережі присвятили свої праці психологи (О. Бикулов, В. Фатурова), педагоги (О. Кущенко, А. Чистяков), соціологи (О. Горошко, С. Коноплицький, Н. Туякбасарова та інші).

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою нашого дослідження є визначення та теоретичне обґрунтування змісту, форм та методів соціально-педагогічної роботи з формування навичок безпечного спілкування учнівської молоді в соціальних мережах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Актуальним напрямом практичної діяльності соціальних педагогів та соціальних працівників у міжнародному та вітчизняному співтоваристві є формування в учнівської молоді навичок безпечного спілкування у соціальних мережах. Це пов'язано з розширенням видів діяльності учнівської молоді у віртуальному просторі загалом та у соціальних мережах зокрема, прагненням до розширення соціальних контактів, самостійності та дорослості, експериментів над собою, що призводить до появи ризикованої діяльності як в Інтернет-мережі, так і в реальному житті.

Формуванням у сучасної учнівської молоді навичок безпечного спілкування в соціальних мережах займаються такі вітчизняні організації: Електронна гаряча лінія з протидії дитячій порнографії „Ла Страда Україна”, компанії „Майкрософт Україна”, „Київстар” та інші.

Учнівська молодь використовує різноманітні соціальні мережі («Вконтакте», «Однокласники», «Facebook», «Instagram», «Спрашивай.ру», «Ask.fm», «Twitter», «Badoo», «Linkedin», «Google+», «Blogger» та інші) для спілкування з друзями з усього світу, обміну пізнавальною інформацією, отримання анонімної допомоги, самовдосконалення та самореалізації як у реальному, так і у віртуальному житті. Спілкування у соціальних мережах дозволяє учнівській молоді конструювати ідентичність з власного вибору, компенсувати недоліки, соціально не схвалені якості або ж просто приховати певні риси характеру та бути таким, яким він хоче бути.

Аналіз наукової літератури дозволив нам виділити особливості спілкування учнівської молоді у соціальних мережах [9]: створення віртуальної особистості з тими характеристиками, до яких учнівська молодь може прагнути у реальному житті; розширення соціальних контактів у віртуальному та реальному житті; можливість збереження анонімності під час спілкування у соціальних мережах;

створення та залучення до соціально корисних або асоціальних груп, організацій, які функціонують у реальному та віртуальному житті.

Аналіз наукової літератури [4] та результатів всеукраїнських досліджень дозволяє стверджувати, що для мінімізації ризиків під час спілкування учнівської молоді у соціальних мережах необхідно формувати у них навички безпечного спілкування як в реальному житті, так і у віртуальному просторі.

На основі аналізу наукової літератури [1] ми виділили такі навички спілкування учнівської молоді у соціальних мережах: контролю часу під час спілкування у соціальних мережах; контролю емоційного стану під час спілкування у соціальних мережах; толерантного та поважливого ставлення до віртуальних співрозмовників; дотримання правил поведінки під час спілкування у соціальних мережах.

З метою визначення сформованості в учнівської молоді навичок безпечного спілкування у соціальних мережах нами було проведено онлайн анкетування. Опитано 63 особи віком від 15 до 17 років, які є учнями ЗНЗ, з них 35 дівчат та 28 хлопців.

Відповідно до проведеного нами опитування, 63 учня підліткового віку користуються Всесвітньою мережею Інтернет. З них 53 учня використовують Інтернет кожен день чи практично кожен день; 5 – три-чотири рази на тиждень; 3 – один раз на тиждень; 2 – використовують Всесвітню мережу Інтернет дуже рідко(один раз на місяць).

Як показало анкетування, учнівська молодь багато часу проводить в соціальних мережах: 13 учнів – весь вільний час(більше 7 годин на добу), 43 учня – кожен день по кілька годин, 5 учнів – 2-3 рази на тиждень, 1 учень – 2-3 рази на місяць.

Під час анкетування підлітки (86%) вказали, що вони розміщують в соціальних мережах багато персональної інформації (прізвище, ім'я та по батькові 53%, персональні фото 43%, телефон 11% місце навчання 35% та проживання 7%).

45% учнівської молоді на питання анкети «Чи використовуєте у своєму спілкуванні ненормативну лексику?» дали схвальну відповідь та зазначили, що при цьому вони відчувають:

- задоволення – 10 учнів;
- впевненість в собі – 9 учнів;
- мужність – 4 учня;
- відразу – 5 учнів;
- хоробрість – 5 учнів.

За результатами анкетування підлітки в соціальних мережах можуть проявляти агресію по відношенню до інших. Це може проявлятися у використанні ненормативної лексики (7 учнів), в заблокуванні співрозмовника в соціальних мережах (6 учнів), в образах інших людей (5 учнів) тощо.

Більша частина опитаних підлітків вказали, що вони бувають роздратовані чи засмучені під час спілкування у соціальних мережах у зв'язку з тим, що не відповідав співрозмовник (46%), переглядав сумні картинки в соціальних мережах (16%), багато реклами в соціальних мережах (30%).

При цьому лише 14 підлітків вказали, що вони знають правила спілкування у соціальних мережах:

- не розповідати про себе інформацію невідомим людям;
- не надсилати спам;
- не домовлятися про зустріч з невідомими людьми;
- не надсилати паспортні дані;
- не повідомляти домашню адресу;
- не надсилати фото.

Результати проведеного нами опитування дозволяють стверджувати про недостатній рівень сформованості навичок безпечного спілкування учнівської молоді в соціальних мережах: підлітки не контролюють час спілкування в соціальних мережах, здатні до прояву агресії та використання лихослів'я у спілкуванні з віртуальними співрозмовниками, не обізнані щодо правил безпечного спілкування у соціальних мережах або не дотримуються їх.

Результати проведеного нами анкетування в рамках дослідження вказали на необхідність розробки та впровадження програми тренінгових занять, спрямованих на формування навичок безпечного спілкування учнівської молоді в соціальних мережах.

Аналіз наукової літератури [8] дозволяє стверджувати про необхідність обговорення з учнівською молоддю таких питань в рамках профілактичної програми: характеристика спілкування в Інтернет-мережі, правила спілкування учнівської молоді в Інтернет-мережі, формування навичок спілкування у реальному та віртуальному житті.

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень. Проведений аналіз теоретичних джерел дає можливість зробити висновки, що Інтернет-мережа може як позитивно так і негативно впливати на формування безпечного спілкування учнівської молоді у віртуальному просторі. Відсутність або низький рівень знань щодо ризиків в соціальних мережах сприяють потраплянню молоді в небезпечні ситуації як в Інтернет просторі, так і в реальному житті. З метою формування безпечної діяльності молоді в Інтернет-мережі необхідно впроваджувати заходи, які спрямовані на поінформованість молоді щодо ризиків віртуального спілкування та альтернативних видів діяльності у реальному житті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вакуленко О. В. Засоби масової інформації як особливий чинник впливу на формування способу життя особистості / О. В. Вакуленко // Соціальний працівник. – Вересень, 2005. – С. 14-18.
2. Войскунский А. Е. Психологические аспекты деятельности человека в Интернет-среде/А.Е.Войскунский/ 2-ая Российская конференция по экологической психологии. – М. : Экопсицентр РОСС, 2000. – С. 269-270.
3. Діти в Інтернеті: як навчити безпеці у віртуальному світі : посіб. для батьків / [І. В. Литовченко, С. Д. Максименко, С. І. Болтівець та ін.]. – К. : ТОВ «Видавничий Будинок «Аванпост-Прим», 2010. – 48 с.
4. Жичкіна А.М. Соціально-психологічні аспекти спілкування в Інтернеті : навч.посіб. / А.М. Жичкіна. – Миколаїв : ЕРГО, 2002. – 117 с.
5. Конвенція про кіберзлочинність [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_575
6. Кочарян А. Б. Виховання культури користувача Інтернету. Безпека у всесвітній мережі : навч.-метод. посіб. / А. Б. Кочарян, Н. І. Гущина. – К. : 2011. – 100 с.
7. «Онляндія – безпека дітей в інтернеті» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.onlandia.org.ua/>.

8. Снітко М. А. Особливості формування у підлітків безпечної поведінки в Інтернет-мережі у міжнародному та вітчизняному досвіді / М. А. Снітко // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка : зб. наук. пр. / [гол. ред. В. С. Курило]. – Луганськ : Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, 2013. – № 11 (270). – Ч. II. – С. 107–112.
9. Снітко М. А. Формування безпечної поведінки підлітків в Інтернет-мережі : метод. посіб. / Снітко М. А. – К. : ОБНОВА, 2011. – 96 с.

СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ РАБОТА ПО ФОРМИРОВАНИЮ НАВЫКОВ БЕЗОПАСНОГО ОБЩЕНИЯ УЧАЩЕЙСЯ МОЛОДЕЖИ В СОЦИАЛЬНЫХ СЕТЯХ

Романенко Екатерина Александровна

студентка группы Спм-1-14-2.0д, VI курс, специальность «Социальная педагогика»
amruna@ukr.net

Научный руководитель

Снитко Марина Аркадьевна

кандидат педагогических наук, старший преподаватель кафедры социальной педагогики и социальной работы Института человека Киевского университета имени Бориса Гринченко

m.snitko@kubg.edu.ua

Аннотация. В статье определены особенности общения ученической молодежи в социальных сетях. На основе проведенного теоретического исследования определено содержание социально-педагогической работы относительно формирования в ученической молодежи безопасного общения в социальных сетях.

Ключевые слова: Интернет-сеть; ученическая молодежь; социальная сеть; безопасное общение; навыки.

Katerina. O. Romanenko

group SPm-1-14-2.0d, VI course, specialty «Social Pedagogy»

amruna@ukr.net

Scientific adviser

Marina A. Snitko

Ph.D.in Education, Senior Lecture of Department of Social Work of Institute of Human sciences of Borys Grinchenko Kyiv University

m.snitko@kubg.edu.ua

SOCIAL-PEDAGOGICAL WORK ON FORMATION OF PEDAGOGICAL SKILLS OF STUDENTS FOR SECURE COMMUNICATION IN SOCIAL NETWORKS

Abstract. It is determined the formation of secure communication skills for students in social networks. On the basis of analysis of theoretical research were grounded social teaching skills on student's safe social networking.

Keywords: Internet; school pupils; social network; skills.